

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

oktobar 2021. godine

Bilten broj 10/2021

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
Zakon o slobodnom pristupu informacijama – šta je poboljšano, a koji problemi nisu rešeni	4
Visoke isplate za konsultantske usluge izazivaju sumnju.....	6
Saopštenja.....	7
Izveštaj Evropske komisije podudaran sa nalazima prEUgovora: brojne aktivnosti, slabi rezultati u osnovnom klasteru.....	7
Konferencije	12
Koruptivni rizici u propisima i lobiranje u Srbiji	12
Inicijative i analize	14
Ozbiljne zamerke Venecijanske komisije na nacrt Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi	14
Neakonita odluka o obrazovanju Privremenog nadzornog tela za praćenje medija tokom izborne kampanje.....	14
Mediji	16
Ovde afere kao domine padaju u zaborav	16
Partija je u potpunosti preuzela funkcije države	17

Aktivnosti

Predstavници nekoliko nevladinih organizacija koje su dale svoje primedbe i komentare u vezi sa nacrtom Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi sastala se 21. oktobra sa predstavnicima Venecijanske komisije, savetodavnog tela Saveta Evrope. Razgovor je vođen u vezi sa novim nacrtom tog Zakona koji je Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave [objavilo](#) posle primedaba Venecijanske komisije, [objavljenih](#) u hitnom mišljenju na prethodni nacrt ovog akta.

Predstavnik Transparentnosti Srbije, Nemanja Nenadić je ukazao na glavne primedbe koje je TS dala u okviru obrazloženih amandmana koalicije prEUgovor, a koji nisu rešeni ni u novom nacrtu. On se posebno osvrnuo na primedbe Venecijanske komisije koje nisu rešene ni u novom nacrtu, a u vezi sa pitanjem dostavljanja obaveštenja građanima o referendumskom pitanju i različitim stavovima, vrstama aktivnosti koje se smatraju referendumskom kampanjom i finansiranjem referendumske kampanje.

Međutim, kako je Nenadić ukazao, brojni problem će ostati čak i kada bi Ministarstvo, Vlada i Skupština postupili po svim datim preporukama Venecijanske komisije. Naime, VK se u svom mišljenju uopšte nije bavila pitanjem shodne primene pravila koja su propisana u drugom zakonu (o finansiranju političkih aktivnosti). Pored toga, zakon sadrži i očigledne nelogičnosti (npr. da lice koje može da bude organizator referendumske kampanje ne može da bude njen finansijer). VK se nije u svom prethodnom mišljenju bavila pitanjem registracije organizatora referendumske kampanje, koje je neophodno rešiti da bi kontrola poštovanja pravila bila moguća. Najzad, shodna primena pravila o finansiranju referendumske kampanje na finansiranje kampanje na narodnu inicijativu, kao što je sada predviđeno ne bi bila primerena.

Celokupni komentari TS su dostupni na [stranici "Inicijative i analize"](#).

TS je u oktobru predstavile nalaze istraživanja o koruptivnim rizicima u propisima i o lobiranju. O tome više u poglavlju "Konferencije". Oglasili smo i u okviru platforme "[Tri slobode](#)", [koalicije PrEUgovor](#) i [Koalicije za slobodan pristup informacijama](#).

Predstavnica TS Zlata Đorđević učestvovala je 29. oktobra u Kragujevcu na treningu "Mladi protiv korupcije" za srednjoškolce iz dvadesetak gradova iz Srbije, u organizaciji Instituta za evropske poslove, i uz podršku Ambasade SAD. Đorđević je učenicima održala predavanje na temu "Korupcija i transparentnost - stanje u Srbiji", u okviru kojeg je predstavila analize i nalaze istraživanja koje sprovodi Transparentnost Srbija.

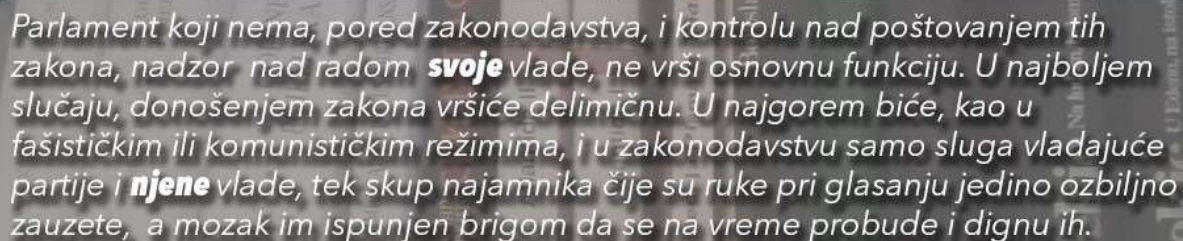
Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom oktobra. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U oktobru smo imali 201 objavljenih vest o našim aktivnostima ili izjavu predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među inicijativama i analizama su i pomenuti [Predlozi za unapređenje Nacrta Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi - PrEUgovor](#), [Komentar Odluke o obazovanju privremenog Nadzornog tela za praćenje medija tokom kampanje](#), [Komentar međustranačkog sporazuma o izbornim uslovima](#), [inicijativa narodnom poslaniku da obrazloži osporavanje kandidata za sudije](#) i [prijava skupštinskom odboru zbog povrede Kodeksa](#).

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu

*Parlament koji nema, pored zakonodavstva, i kontrolu nad poštovanjem tih zakona, nadzor nad radom **svoje** vlade, ne vrši osnovnu funkciju. U najboljem slučaju, donošenjem zakona vršiće delimičnu. U najgorem biće, kao u fašističkim ili komunističkim režimima, i u zakonodavstvu samo sluga vladajuće partije i **njene** vlade, tek skup najamnika čije su ruke pri glasanju jedino ozbiljno zauzete, a mozak im ispunjen brigom da se na vreme probude i dignu ih.*

B.Pekić, jul 1990., "Poslednja pisma iz tudine"

Pod lupom

Zakon o slobodnom pristupu informacijama – šta je poboljšano, a koji problemi nisu rešeni

14. oktobar 2021.

Sad je već izvesno da će Zakon o slobodnom pristupu informacijama, propis koji građanima, medijima i nevladinim organizacijama daje makar neke pretpostavke da kontrolišu organe vlasti koji postupaju u njihovo ime i barataju njihovim novcem, biti promenjen.

Predlog je došao u Skupštinu i vreme je da sagledamo u čemu je zakon poboljššan, a gde vlast nije želela da Zakon popravi.

U maju sam na ovom mestu [opisao](#) istorijat promena Zakona, pokušaje da se on popravi i pokvari u prethodnih nekoliko godina i rad radne grupe Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu 2020/21.

[Koalicija za slobodu pristupa informacijama](#) je pre dve nedelje podsetila da su [predlozi](#) podneti tokom javne rasprave doprineli značajnim unapređenjima novog [nacrtu](#) (iz jula 2021) ovog akta u odnosu na prethodne verzije, ali i na to da Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu nije objavilo razloge za neprihvatanje drugih predloga sa javne rasprave.

Takođe, Koalicija još uvek čeka rešenja Poverenika po žalbama protiv ovog ministarstva zbog nepostupanja po zahtevima u vezi sa izradom Nacrta zakona.

Šta da radi Skupština?

Narodna Skupština, pred kojom će se uskoro naći još jedan važan akt, [Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi](#), a koji je naišao na veoma oštre kritike, kako domaće [javnosti](#), tako i [Venecijanske komisije](#), ima priliku da ispravi istorijsku nepravdu nanetu prema više od 30 hiljada građana koji su još 22.7.2007. u formi građanske inicijative Skupštini predali predlog izmena i dopuna Zakona. Osnovni red bi bio da se ovaj predlog stavi na dnevni red pre rasprave o aktuelnom [predlogu](#) izmena i dopuna Zakona koji je stigao iz Vlade.

U malo verovatnom slučaju da ovaj predlog prihvate, narodni poslanici bi dobili priliku da se izjasne o jednoj od najvažnijih, a spornih odredaba Zakona, koju Vlada nije obuhvatila svojim predlogom. Reč je o normi koja Vladu Srbije (i sve njene službe), Skupštinu, Predsednika, Vrhovni sud, Ustavni sud i Republičkoj javnog tužioca izuzima iz nadležnosti Poverenika.

Imajući u vidu značaj ovog akta, ali i činjenicu da nije bilo drugih prilika za javno sučeljavanje mišljenja svih relevantnih institucija i korisnika ovog zakona, bilo bi jednako korisno da se u Skupštini pre rasprave organizuje javno slušanje.

Šta su radili Ministarstvo i Vlada?

Izmene Zakona nisu u celosti pripremljene u skladu sa obavezama iz revidiranog [Akcionog plana](#) za poglavlje 23 (tačka 2.2.5.1). Naime, bilo je planirano da se izmene vrše „na osnovu obavljene analize dosadašnje primene Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja“, a takva analiza 2020. i 2021. nije rađena. Takođe je jasno da izmene ne rešavaju sve probleme koji su vidljivi iz [izveštaja](#) koje svake godine o primeni ovog zakona podnosi Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Procedura definisana zakonima i Poslovníkom Vlade nije poštovana ni u pogledu sadržine [izveštaja](#) sa javne rasprave, jer ne sadrži osvrt na sve dostavljene predloge, niti razloge za njihovo odbijanje. Najzad, u samoj promociji rešenja iz novog zakona Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave tokom ove godine nije učestvovalo uopšte, već je jedini predstavnik države u svim debatama bio poverenik Milan Marinović.

S druge strane, i pored ovih krupnih i ničim opravdanih nedostataka vredi istaći da se na kraju ispostavilo da je spremnost za prihvatanje predloga koji su došli iz civilnog društva ipak bila veća nego kod mnogih drugih važnih propisa koji su doneti tokom poslednjih nekoliko godina. Tome su nesumnjivo doprineli i stavovi [eksperata SIGMA](#) koji su u mnogome bili podudarni sa stavovima građana, a možda i činjenica da se zakon menja u očekivanju novog izveštaja Evropske komisije.

Odredbe koje sužavaju ili proširuju obim prava na pristup informacijama

U predlogu Zakona ima normi koje sužavaju pravo na pristup informacijama, što će svakako otvoriti pitanje ustavnosti takvih promena, a sve u vezi sa članovima 20. st. 2. i 51. st. 2. [Ustava](#) Republike Srbije („dostignuti nivo ljudskih i manjinskih prava ne može se smanjivati“, „Svako ima pravo na pristup podacima koji su u posedu državnih organa i organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, u skladu sa zakonom“).

Najveća smetnja te vrste je ipak uklonjena. Reč je o promeni u članu 9, koja se odnosila na postupanje u slučaju tajnih podataka, gde se više ne predviđa brisanje dela norme, što je moglo biti protumačeno kao stvaranje apsolutnog izuzetka. Pored toga, sada se u uvodnom delu člana 9. koristi nešto primereniji izraz „organ vlasti može tražiocu uskratiti pristup informacijama“, umesto ranijeg „neće tražiocu omogućiti“.

Međutim, član 9. je i dalje sporan iz drugih razloga. Umesto ranijih 5 osnova za ograničenje prava, sada će ih biti 7. Potpuno novi osnovi ograničenja tiču se zaštite prava intelektualne ili industrijske svojine, ugrožavanja zaštite umetničkih, kulturnih i prirodnih dobara, ugrožavanja životne sredinu ili retkih biljnih i životinjskih vrsta. Potreba za propisivanjem novih osnova u oblasti životne sredine se obrazlaže potpisanim međunarodnim konvencijama, a kada je reč o intelektualnoj svojini i kulturnim dobrima obrazloženje ne sadrži dovoljno informacija za procenu opravdanosti („jer je praksa pokazala da se zahtevi često odnose na situacije u kojima bi pristupom informacija, na način da se tražiocu

dostavi kopija dokumenta, ova prava, odnosno dobra mogla biti ugrožena“).

Postojeći osnovi ograničenja su takođe prošireni ili precizirani. Neka od tih preciziranja su pozitivna (da se informacije u vezi sa postupcima štite samo dok su postupci u toku, da se štite ekonomski interesi Republike Srbije, a ne bilo čiji). Kod drugih je opravdanost upitna, jer su osetljive informacije i do sada mogle da se štite po drugom osnovu (kroz određivanje adekvatne tajnosti podataka), što je, na primer, slučaj sa informacijama o arbitražnim sporovima, a pogotovo sa mogućim „ugrožavanjem sprovođenja monetarne, devizne i fiskalne politike, finansijske stabilnosti, upravljanja deviznim rezervama, nadzora nad finansijskim institucijama ili izdavanja novčanica i kovanog novaca“.

Nasuprot ovim potencijalno štetnim promenama, veoma je dobro to što se u predlogu zakona nakon kritika ipak nije našla ona koja je figurirala u Nacrtu: uskraćivanje informacija po osnovu „povrede jednakog položaja društava kapitala koja posluju na tržištu“.

(Nemanja Nenadić za [Peščanik](#). Ceo tekst dostupan na sajtu TS i na sajtu Peščanika)

Visoke isplate za konsultantske usluge izazivaju sumnju

26. oktobar 2021.

Portal Krik [objavio](#) je, na osnovu nalaza iz "Pandorinih papira", da je kineski tehnološki gigant „Huavej“ godinama, preko ošor firmi na Panami i Britanskim Devičanskim Ostrvima, imao tajne ugovore sa ljudima koji su bili blisko povezani sa državnom kompanijom „Telekom“.

Najmanje milion evra se, sudeći po dokumentaciji, slilo na račune ovih firmi, a deo toga u džepove bivšeg „Telekomovog“ direktora Igora Jecla i advokata Milorada Ignjačevića koji je bio u poslu sa domaćom državnom kompanijom kroz njegov portal „Na dlanu“, navodi se u tekstu.

Visoke isplate za konsultantske usluge u načelu izazivaju sumnju jer je u prethodnim decenijama to bio kanal kroz koje su kompanije pored stvarnih konsultantskih usluga zapravo isplaćivale mito. Na Zapadu je godinama trajala borba da se ograniči ovakva praksa, koja je išla čak dotle da su ove "usluge", a zapravo podmićivanje, obračunavate kao izdaci na osnovu kojih su umanjivani porezi.

Sve to je razlog da Telekom saopšti ono što je ključna činjenica - da li je Jecl u doba dok je radio u Telekomu sarađivao sa Huavejem. Tako će javnost koja je opravdano uznemirena zbog saznanja ovih podataka moći da zaključi da li ima razloga da se sumnja da je provizija bila u vezi sa njegovim prethodnim angažmanom u Telekomu Srbije.

Saopštenja

Izveštaj Evropske komisije podudaran sa nalazima prEUgovora: brojne aktivnosti, slabi rezultati u osnovnom klasteru

21. oktobar 2021.

Novi izveštaj Evropske komisije ocenjuje napredak Srbije u poglavljima 23 i 24 kao ograničen. Čak i u oblastima gde su u 2021. godini ubrzane reformske aktivnosti, rezultati se tek očekuju. Upozorava se na političku polarizaciju, netoleranciju vlasti na kritiku, politički uticaj na pravosuđe i medije, dok su finalni rezultati u borbi protiv korupcije na visokom nivou i borbi protiv organizovanog kriminala slabiji u odnosu na prethodne godine, saopštila je koalicija PrEUgovor.

Evropska komisija objavila je 19. oktobra [godišnji izveštaj o Srbiji](#). Izveštaj pokriva period od juna 2020. do juna 2021. godine, ali se u nekim segmentima osvrće i na razvoj događaja sve do sredine oktobra. Ovo je prvi izveštaj rađen po novoj [metodologiji proširenja](#), koja grupiše poglavlja u klasteru.

„NAJBOLJI IZVEŠTAJ“ SA OGRANIČENIM NAPRETKOM U KLJUČNIM OBLASTIMA

Premijerka Ana Brnabić [ocenila](#) je da je izveštaj „daleko bolji“ u odnosu na prethodnih nekoliko godina. Komesar za proširenje Oliver Varhelji istakao je pozitivnu ocenu reformskih napora Srbije predstavljajući paket proširenja u Odboru za spoljne poslove Evropskog parlamenta, uz preporuku da Srbija otvori preostala poglavlja u [klasterima](#) 3 (Konkurentnost i inkluzivni rast) i 4 (Zelena agenda i održiva povezanost). Komisija ocenjuje da je postignuta opšta ravnoteža između napretka u oblasti vladavini prava i normalizacije odnosa s Kosovom, s jedne strane, i napretka u tehničkim aspektima ostalih poglavlja, s druge.

Evropska komisija u svojoj [komunikaciji](#) nastoji da naglasi pozitivne aspekte reformskih aktivnosti Vlade Srbije, u kontekstu [neubedljivih poruka](#) sa nedavnog samita EU-Zapadni Balkan na Brdu kod Kranja i zastoja u politici proširenja koji se negativno odražava na ceo region. Srbija nije otvarala nova poglavlja od kraja 2019. godine, a još se čeka početak pristupnih pregovora EU sa Albanijom i Severnom Makedonijom.

Detaljno čitanje izveštaja o Srbiji, međutim, ukazuje na iste probleme u kritičnim oblastima u klasteru 1 (Osnove), a koje su i dalje loše ocenjene - sa „izvesnim nivoom pripremljenosti“ i „ograničenim napretkom“ u izveštajnom periodu, što odgovara oceni 2 od 5.

Prosečna ocena za sva poglavlja je nešto bolja, približno 3 od 5. Najkritičnije oblasti ostaju: nezavisnost pravosuđa, borba protiv korupcije, sloboda medija, procesuiranje ratnih zločina i borba protiv organizovanog kriminala. Ozbiljni problemi koče i reformu javne uprave.

Prema oceni koalicije prEUgovor u poslednjem [Alarm izveštaju](#), nova Vlada je u 2021. godini pokrenula niz aktivnosti da bi nadoknadila prethodnu izgubljenu godinu, ali još se ne vide rezultati niti postoji politička volja za sprovođenje suštinskih reformi mimo „štikliranja stavki“ radi dobijanja prelazne ocene iz Brisela.

Izveštaj Evropske komisije potvrđuje niz problema na koje je ukazala i koalicija prEUgovor, osvrće se na započete procese i sprovedene aktivnosti, ali još uvek ne vidi opipljive rezultate. I pored konstatovanja negativnih činjenica, izbegava da daje oštre kritike. Takođe, izveštaj se oslanja na nove rokove iz revidiranih akcionih planova za poglavlja 23 i 24 iz 2020. godine, zbog čega su izostale prethodno česte kritike o „ozbiljnom kašnjenju“ u sprovođenju mera.

POLITIČKI KRITERIJUMI - RASTUĆA POLARIZACIJA I NAPADI NA NEISTOMIŠLJENIKE

Kada je reč o **demokratiji**, izveštaj upozorava na klimu rastuće političke polarizacije, ogromnu dominaciju vladajuće koalicije i odsustvo opozicije iz parlamenta i važnih društvenih procesa, zapaljivu retoriku protiv neistomišljenika u medijima i skupštinskim raspravama. Na meti napada našli su se ne samo opozicioni političari, već i istraživački mediji, ugledni pojedinci sa kritičkim stavom, organizacije civilnog društva, čak i članovi Evropskog parlamenta. Usvajanje Kodeksa ponašanja nije umanjilo ovu lošu praksu. Pozitivno je smanjenje hitnih zakonodavnih postupaka i organizovanje javnih slušanja, dok odnos Skupštine sa nezavisnim institucijama treba bitno unaprediti.

U pogledu izbornih pravila, naglašeno je da je Srbija tek počela da radi na ispunjenju preporuka ODIHR-a, te da one moraju da se „sprovode na inkluzivan i transparentan način, zasnovan na političkom konsenzusu i daleko pre najavljenih izbora 2022. godine“. Pominje se i nedavno formiranje *Privremenog nadzornog tela za praćenje medija tokom izborne kampanje, kao rezultat međupartijskog dijaloga uz posredovanje grupe evropskih poslanika, a nije bilo vremena da se razmotre [problemi](#) realizacije tog rešenja. Naime, Vlada Srbije nema ovlašćenja da formira telo koje će se baviti poslovima iz nadležnosti drugih institucija. prEUgovor podseća i da se Zakon o finansiranju političkih aktivnosti menja [tajno](#), dok se u Izveštaju samo konstatuje da ovaj zakon treba menjati.*

Odnos institucija prema **civilnom društvu** loše je ocenjen uprkos naporima novoformiranog Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog - od nezadovoljavajućeg uključivanja u izradu propisa, preko zloupotrebe protivterorističkih propisa za zastrašivanje kritičkih organizacija, do verbalnih napada.

U oblasti **reforme javne uprave**, zamerke su vidljive zbog budžetske netransparentnosti, velikih diskrecionih ovlašćenja čelnika institucija u kadrovskim odlukama, čestog ćutanja javne uprave i kršenja načela dobre uprave (što se vidi u praksi Poverenika za informacije od javnog značaja i Zaštitnika građana). Ozbiljnu zabrinutost i poziv na hitno postupanje, kao najoštrije ocene u rečniku Evropske komisije, izaziva nastavak (čak i retroaktivnog) postavljanja javnih službenika u v.d. statusu.

Štaviše, odnosu na 2020. godinu procenat službenika na višim pozicijama u javnoj upravi je porastao na 62%, što podriva integritet institucija.

POGLAVLJE 23 - NEZNATNO BOLJA OCENA USLED ODMRZNUTOG PROCESA USTAVNIH IZMENA

Nastavljaju se pritisci i napadi na sudije i tužioce, kao i nedopustivo komentarisanje sudskih postupaka od strane najviših javnih funkcionera. Pozitivan je pomak napravljen kada je reč o procesu izrade ustavnih amandmana u oblasti **pravosuđa**, sa ciljem uklanjanja prisutnog političkog uticaja na ovu granu vlasti. Međutim, da rezultati još nisu postignuti govori i to da sve ranije preporuke i dalje važe i tek treba da se ispune. Izveštaj navodi i da je Venecijanska komisija o nacrtu ustavnih amandmana 15. oktobra dala povoljno mišljenje, te da se referendum o izmenama Ustava planira za decembar 2021. Ipak, prEUgovor podseća da tek treba da se postupi po preporukama iz ovog Mišljenja, kao i mišljenja Venecijanske komisije na [Nacrt zakona o referendumu i narodnoj inicijativi](#), koji se u Izveštaju uopšte ne pominje, te da praksa izmene propisa neposredno pred referendumsku ili izbornu kampanju nije dobra.

Nedostaju rezultati u **borbi protiv korupcije** na visokom nivou, kao i antikorupciona strategija. Nema snažne političke volje da se koriste sva ovlašćenja Agencija za sprečavanje korupcije, a ozbiljna zabrinutost je izražena zbog ignorisanja Saveta za borbu protiv korupcije, koji je savetodavno telo Vlade.

Afera Krušik navodi se kao primer problema u sistemu uzbunjivanja. Izveštaj pominje i usvajanje autentičnog tumačenja pojma „javni funkcioner“, kojim se sužava krug lica obavezanih novim Zakonom o sprečavanju korupcije, ali bez bilo kakve ocene ovog postupka. [Zakon o sprečavanju korupcije](#) u septembru je menjan po hitnoj proceduri kako bi se ispunile preporuke GRECO do krajnjeg roka u oktobru. Ponovo se primećuje zaobilaženje Zakona o javnim nabavkama javno-privatnim partnerstvima i izuzecima za projekte od strateškog značaja.

U oblasti **osnovnih prava** Izveštaj u dobroj meri odražava stanje - postignut je ograničeni napredak. Zakonski okvir u oblasti antidiskriminacije, rodne ravnopravnosti, zaštite žena od nasilja i prava deteta, i kada postoji, treba dalje usaglašavati sa tekovinama i standardima EU, a njegova primena je nedosledna. Usvajanje niza strateških dokumenata se odlaže, a nužno je obezbediti i odgovarajuća finansijska sredstva za njihovo sprovođenje i poboljšati prikupljanje podataka, posebno o višestruko diskriminisanim grupama.

Kada je reč o ženama, ističe se nepovoljni uticaj ukrštenih diskriminacija, pogoršano krizom COVID-19, za Romkinje, starije, siromašne i žene sa invaliditetom, izbegle i interno raseljene žene. Kada je reč o deci, u najtežem položaju su romska i deca sa smetnjama u razvoju, posebno ona smeštena u ustanove. Govor mržnje, pretnje i nasilje još uvek su usmereni na branitelje ljudskih prava, LGBTQ i migrante.

Izveštaj daje prikaz procesa uvođenja biometrijskog nadzora u prestonici, uz oslanjanje na (negativno) mišljenje Poverenika za zaštitu podataka o ličnosti.

Ograničen napredak ostaje i u oblasti slobode izražavanja i medija, gde se uočava porast napada i pritisaka na novinare, zatvorenost institucija i zabrinjavajući politički i ekonomski uticaj na medije.

NEUBEDLJIVI REZULTATI U POGLAVLJU 24

U izveštajnom periodu Republika Srbija je pohvaljena, kao zemlja tranzita, za doprinos upravljanja mešovitim migracijskim tokovima ka EU, kao i za sprovođenje IBM strategije i akcionog plana. Međutim, izveštaj ne daje generalne ocene pojedinačnih potpoglavlja u oblasti **migracija i azila**, niti kvalitativni osvrt na efekte sprovedenih aktivnosti i ostvarenih promena koje su istaknute u ovim oblastima.

U oblasti **reformе policije**, ključnog preduslova za Poglavlje 24, u avgustu 2021. godine predloženi pa brzo potom povučeni [Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima](#) nema ni pomena u Izveštaju. Međutim, i ovde ostaju iste preporuke o potrebi za novim zakonom koji bi trebalo da, između ostalog, otkloni politički uticaj na operativni rad policije, poboljša saradnju tužilaštva i policije, te da unapredi rad Sektora unutrašnje kontrole u MUP-u.

U oblasti **borbe protiv organizovanog kriminala** Komisija konstatuje ograničeni napredak i ponavlja preporuke iz prethodnih godina. To znači da rat mafiji, koji se prethodnih godinu dana vodio uglavnom kroz tabloidne medije, nije ostavio puno utiska na briselske revizore koji i dalje insistiraju na istim stvarima. Srbija mora da poveća broj finalnih presuda, unapredi istrage i pređe na strateški pristup borbe protiv velikih organizovanih kriminalnih grupa sa međunarodnim uticajem i značajnom imovinom, umesto sadašnjeg pristupa koji se fokusira na pojedinačne slučajeve.

Izveštaj navodi većinu važnih činjenica kada je u pitanju **borba protiv trgovine ljudima**. U Srbiji je i dalje najprisutnija trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, kao i radna eksploatacija. Posebno je važno što je istaknuta revolucionarna [odluka Ustavnog suda](#) iz marta 2021, kao i obrazloženje iste. Izveštaj naglašava da i dalje izostaju presude za trgovinu ljudima u formi organizovanog kriminala, status posebno osetljivog svedoka retko se dodeljuje, niti se dodeljuje nadoknada štete žrtvama iako postoji zakonski okvir za to. Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima radi, ali Prihvatilište je zatvoreno, te smeštaj žrtava ostaje jedan od najvećih problema. Takođe, kasni se sa usvajanjem Akcionog plana za period 2021-2022.

Potvrđene su preporuke prEUgovora da nova nacionalna strategija za sprečavanje i **borbu protiv terorizma** treba da obuhvati sve oblike radikalizacije i nasilnog ekstremizma (bez obzira na političke, verske ili etno-nacionalističke uzroke). Nadzor nad sprovođenjem strategije još ne funkcioniše. Izostaju aktivnosti na terenu radi sprečavanja političkog i etnonacionalističkog ekstremizma, nasilja u sportu, niti su istražene moguće veze između desnog ekstremizma i navijačkih grupa.

Izveštaj se na više mesta osvrće na [„slučaj Spisak“](#) iz jula 2020. godine, navodeći ocene međunarodnih ekspertskih tela da je reč o zloupotrebi ovlašćenja Uprave za sprečavanje pranja novca radi zastrašivanja kritičara vlasti i pritiska na civilno društvo. Preporuka Evropske komisije s tim u vezi je, prema mišljenju prEUgovor koalicije, preblaga i svodi se na to da „Uprava (kao i drugi organi sprovođenja zakona) treba da poboljšaju svoje veštine komunikacije prema medijima i javnosti“.

PrEUgovor podseća da polugodišnji „non-pejper“ Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24 iz maja 2021. do sada nije objavljen na sajtu Ministarstva za evropske integracije, za razliku od dosadašnje dobre prakse.

Naredni Alarm izveštaj koalicije prEUgovor o napretku Srbije u klasteru 1 biće objavljen u novembru 2021.

O prEUgovoru

Koalicija prEUgovor je mreža organizacija civilnog društva osnovana radi praćenja politika koje se odnose na pregovore o pristupanju Srbije Evropskoj uniji, sa posebnim naglaskom na poglavlja 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost). Cilj prEUgovora je da pomogne da se proces pristupanja EU iskoristi za ostvarenje suštinskog napretka u daljoj demokratizaciji srpskog društva.

Koaliciju prEUgovor čine: [ASTRA](#) - Akcija protiv trgovine ljudima, Autonomni ženski centar ([AŽC](#)), Beogradski centar za bezbednosnu politiku ([BCBP](#)), Centar za istraživačko novinarstvo Srbije ([CINS](#)), Centar za primenjene evropske studije ([CPES](#)), [Grupa 484](#) i Transparentnost Srbija ([TS](#)).

Glavni proizvod prEUgovora je [polugodišnji izveštaj](#) o napretku Srbije u poglavljima 23 i 24.

Aktivnosti prEUgovora možete pratiti na [sajtu](#), [fejsbuku](#) i [tviteru](#).

Konferencije

Koruptivni rizici u propisima i lobiranje u Srbiji

8. oktobar 2021.

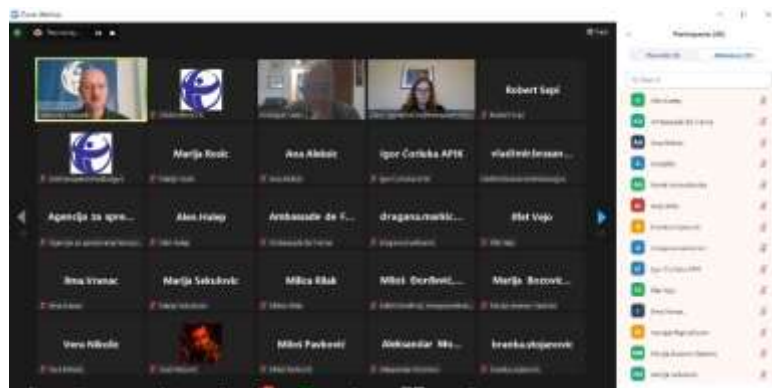
Transparentnost Srbija predstavila je nalaze istraživanja "Koruptivni rizici u propisima i lobiranje u Srbiji".

Najopasniji vid korupcije je onaj kada norme koje pogoduju koruptivnim interesima budu ugrađene u propise. Zbog toga je od velikog značaja to što je Zakon o sprečavanju korupcije, koji je u primeni od 1.9.2020. to prepoznao i uveo kao **obavezu ministarstava da od Agencije za sprečavanje korupcije zatraže mišljenje** o postojanju takvih rizika i načinu da se otklone.

Transparentnost je i prilikom donošenja zakona ukazala na potencijalni problem – da **obaveza traženja mišljenja postoji samo za zakone iz pojedinih oblasti** (carina, porezi, privatizacija, javne nabavke, policija, lokalna samouprava, obrazovanje, zdravstvo, propisi koji su u vezi sa međunarodnim antikorupcijskim dokumentima) iako se koruptivni rizici mogu jednako javiti i u svakoj drugoj oblasti (npr. urbanizam, životna sredina, sport). Pored toga, obaveza traženja mišljenja ne postoji na zakone ili autentična tumačenja koje predlože narodni poslanici.

Na konferenciji smo predstavili nalaze istraživanja o tome: 1) u kojim slučajevima ministarstva nisu tražila mišljenje, a morala su; 2) kako je postupala Agencija za sprečavanje korupcije; 3) da li su mišljenja Agencije poštovana ili zanemarena; 4) u kojim zakonima je prepoznat koruptivni rizik, a da nije postojala obaveza traženja mišljenja.

Na osnovu preporuka GRECO, Srbija je krajem 2018. usvojila Zakon o lobiranju. Taj zakon je trebalo da osvetli proces donošenja zakona i drugih opštih pravnih akata. Održane su obuke i registrovano 37 lobista. Predstavili smo nalaze istraživanja sa fokusom na sledeće: 1) da li u Srbiji ima zabeleženih slučajeva lobiranja u

najvišim organima vlasti, prema zvaničnim evidencijama; 2) u kojoj meri aktuelni Zakon o lobiranju obezbeđuje javnosti da zna ko utiče na donošenje odluka.

Programski direktor organizacije Transparentnost Srbija Nemanja Nenadić izjavio je na predstavljanju nalaza, na onlajn konferenciji, da pojedina ministarstva nisu upoznata sa obavezom da od Agencije za sprečavanje korupcije moraju da zatraže mišljenje ;o koruptivnim mogućnostima za nacрте novih zakona i propisa.

Nenadić je podsetio i da je u vreme donošenja Zakona o sprečavanju korupcije, TS istakao da je "manjkav", jer se odnosi samo na zakone iz osam oblasti. On je ocenio da mišljenje Agencije ne bi trebalo tražiti samo za nacрте zakona, već bi u ta razmatranja trebalo uključiti i zakone koje predlaže Skupština Srbije, kao i autentična tumačenja.

Kao jedan od primera, istakao je da nedavno povučeni Zakon o unutrašnjim poslovima nije bio dostavljen Agenciji na razmatranje.

Advokat Rodoljub Šabić ocenio je da je argumentacija za taj zakon bila "uska i neubedljiva", a da je glavni problem bio pokušaj da se aktivira mehanizam za biometrijsku identifikaciju lica, kao i trenutak u kome se taj zakon donosi, odnosno u vreme kada EU donosi moratorijume na slične zakone. Kao problem, Šabić je izdvojio i deo zakona koji bi omogućio ministru da određene grupacije proglašuje policijom, kao i da za zapošljavanje u policiji javni konkurs više nije visoko pozicionirana stavka.

Korišćenje šifre umesto imena i identifikacionog broja policajca, kao i kažnjavanje fotografisanja i javnog objavljivanja identiteta policajca mogao bi da bude problem, kako je Šabić ocenio, između ostalog, ukoliko neko snimi policajca koji prima mito. Prema njegovim rečima, nacrt zakona od 365 članova i preko 100 strana teksta prošao je "fiktivnu javnu raspravu", a nije prosledjen Agenciji za sprečavanje korupcije.

"Definitivno se vidi da je zakon rigidan prema javnosti. Dobro je što je makar i na molbu predsednika (Srbije Aleksandra Vučića), iako su ove primedbe od strane struke iznošene i ranije, povučen iz procedure", rekao je Šabić.

Kada je u pitanju primena Zakona o lobiranju, Zlata Djordjević iz Transparentnosti Srbije istakla je da su oni tražili informacije od državnih organa, ali da su oni organi vlasti koji su im odgovorili, rekli da "nije bilo lobističkih kontakata".

Ona je ocenila da je "teško poverovati" da se baš niko od registrovanih i neregistrovanih lobista kod Agencije za sprečavanje korupcije nije obraćao tim institucijama i dodala da neki od predstavnika organa "nemaju predstavu šta bi trebalo da se prati i evidentira".

Djordjević je istakla da je takva situacija delimično izazvana slabostima u samom zakonu, ali i time da postoji "minimalna mogućnost javne kontrole".

Napomena: Kompletно istraživanje objavljeno je na sajtu organizacije Transparentnost Srbija, na linku <https://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/publikacije>

(Izradu ove analize pomogla je Misija OEBS-a u Srbiji. Stavovi izrečeni u analizi pripadaju isključivo autorima i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji)

Inicijative i analize

Ozbiljne zamerke Venecijanske komisije na nacrt Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi

4. oktobar 2021.

Venecijanska komisija uputila je ozbiljne zamerke Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu na proces izrade Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, kao i na pitanja koja nisu rešena na adekvatan način u aktuelnom nacrtu.

Ovo mišljenje je u velikoj meri podudarno i sa ranije objavljenim komentarima i bojaznima domaćih nevladinih organizacija. Međutim, pojedina bitna pitanja nisu bila u dovoljnoj meri predmet razmatranja Venecijanske komisijae, uključujući tu i pitanje shodne primene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i identifikovanja „organizatora referendumske kampanje“.

S obzirom na broj nerešenih pitanja, jedino prihvatljivo rešenje u ovom trenutku jeste objavljivanje revidiranog Nacrta i organizovanje otvorenih konsultacija pre njegovog upućivanja u dalju proceduru ili međunarodnim organizacijama.

Pogledajte naš ceo [komentar mišljenja Venecijanske komisije o nacrtu Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi](#).

Neakonita odluka o obrazovanju Privremenog nadzornog tela za praćenje medija tokom izborne kampanje

18. oktobar 2021.

Odluka Vlade Srbije o obrazovanju Privremenog nadzornog tela za praćenje medija tokom izborne kampanje, koju je stupila na snagu 17. oktobra, nije u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima i Poslovníkom Vlade.

Privremeno nadzorno telo je po svojem obliku radno telo Vlade, i Vlada svojim aktom može da na to telo prenese samo ona ovlašćenja koja i sama ima. Osnovni problem sa Odlukom je to što su Privremenom nadzornom telu povereni neki poslovi za koje je već zaduženo Regulatorno telo za elektronske medije, pri čemu, da apsurd bude veći, polovinu članova tog tela predlaže sam REM. Imenovani članovi Saveta i zaposleni u REM će tako biti u situaciji da pružaju konsultacije sopstvenoj instituciji i daju mišljenja o njenom radu.

Osnivanje ovog tela je dogovoreno na Međustranačkom dijalogu uz posredovanje EU parlamenta. Međutim, da bi ostvarenje tog političkog dogovora bilo u skladu sa propisima, trebalo je stvoriti zakonski osnov za njegov rad.

Pored toga, deo pravila je nesprovodiv, jer telo treba formirati u roku od 15 dana, članovi tela ne smeju da budu kandidati na izborima, a ko će biti kandidati se još uvek ne zna, jer izbori nisu ni raspisani.

Vlada, inače, uopšte nije objavila ovu Odluku, a REM je dao predlog za članove dva dana pre nego što je Odluka stupila na snagu.

Detaljnu analizu Odluke, koju je izradio programski direktor TS Nemanja Nenadić, možete pročitati [na sajtu Peščanika](#).

Mediji

Ovde afere kao domine padaju u zaborav

Euronews 5. oktobar 2021.

U "Pandora papirima", procurelim dokumentima koja su razotkrila veze brojnih svetskih moćnika i bivših i sadašnjih državnika sa kompanijama koje koriste poreske rajeve, nalazi se i četiri političara iz Srbije, pokazalo je globalno novinarsko istraživanje koje je sproveo Međunarodni konzorcijum istraživačkih novinara (ICIJ) u saradnji sa 150 medija širom sveta.

Zasad su, između ostalog, objavljeni tekstovi u kojima se govori i o ministru finansija Srbije Siniši Malom, odnosno načinu na koji je stekao 24 stana u Bugarskoj.

Član upravnog odbora Transparentnost Srbija" Zlatko Minić kaže za Euronews dan da smo već imali dosta informacija o ovom slučaju, a da sada imamo dodatne.

On je ocenio da "kada neko iz vlasti povodom ovakvih ili sličnih optužbi kaže da pustimo institucije da rade svoj posao, to znači da od tih institucija možemo da očekujemo da će izdati potvrdu da je sve u redu i da su osobe, koje se pominju, poslovale čisto".

"To je situacija sa kojom se suočavamo već nekoliko godina. Podsetiću da je svojevremeno Agencija za borbu protiv korupcije sa tadašnjim rukovodstvom Uprave za sprečavanje pranja novca iznela sumnje sa nekim transferima i imovinom Siniše Malog. Uprava za sprečavanje pranja novca tada je otkrila niz vrlo sumnjivih transakcija, ali Više javno tužilaštvo je zaključilo da tu nema nikakve osnove za bilo kakav postupak", istakao je Minić.

Minić dodaje da je Mali u međuvremenu postao ministar finansija i da je sada praktično on čovek koji kontroliše Upravu za sprečavanje pranja novca koja je organ u sastavu Ministarstva finansija.

Nova istraga bi bilo iznenađenje

"Bio bih iznenađen da se ovde otvori neka nova istraga, možemo očekivati ćutanje tužilaštva ili navod 'da se istražuje, da se sakupljaju podaci'. Dok sve ovo ne padne u zaborav. Ili dok sve ne prikrije neka nova, spinovana afera koja će da zaokupi pažnju javnosti. Ovde se često dešava da kada se otvori pitanje jedne afere ili jednog slučaja, samo se čuti dovoljno dugo dok se ne otvori neka nova i onda tako sve redom, kao domine, padaju u zaborav, a institucije ne rade svoj posao. Ali, ništa lakše nego reći da ih pustimo da rade", objašnjava Minić.

Minić je naveo da su radili istraživanja povodom nekih pitanja, gde su pokušavali da utvrde šta radi Tužilaštvo povodom nekih javno iznetih navoda i da su pre dve godine obradili dvadesetak slučajeva gde su tada Agencija za borbu protiv korupcije i mediji iznosili ozbilje sumnje.

"Od tih dvadeset slučajeva, samo smo u jednom dobili odgovor da su otvorili istragu. I u toj istrazi koju su otvorili jedan javni funkcioner je nestao iz fokusa iako su bile iznete ozbiljne optužbe. To iskustvo nam govori da ne treba postavljati visoko lestvicu po pitanju očekivanja u vezi sa istragom", navodi.

Sagovornik Euronews dana je rekao da ne treba zaboraviti da se dosta ovoga odnosi na neki protekli period gde veliki broj ljudi koji se pominju nisu više na vlasti. Dok, kako kaže, se s druge strane pominju neka imena u nekim zemljama gde se sa sigurnošću može reći da istrage neće biti.

"Sve zavisi od jačine institucija u pojedinim zemljama. Naše je da se zapitamo u kakvom su stanju policija i tužilaštvo ovde. Nažalost, rezultat nije u njihovim rukama", objasnio je Zlatko Minić.

Partija je u potpunosti preuzela funkcije države

Novi magazin, 22. oktobar 2021.

Prebacivanje sistema Pošta.net Telekomu jedna je u nizu apsurdnih situacija koje pokazuju da bi "možda bilo bolje da Vlada Srbije i Skupština izmene propise u smislu da više nisu potrebne javne nabavke i konkursi", kaže za Novi magazin Zlatko Minić iz Transparentnosti Srbije. Tim pre, kako dodaje, što su apsurdna i objašnjenja zašto je nešto urađeno očigledno nezakonito.

"Mogli smo da čujemo od jednog direktora priču o prodatoj imovini, od drugog da su prodati samo korisnici – što na prvu loptu zvuči strašno, kao da su ih prodavali na trgu roblja", kaže Minić i dodaje: "Ništa novo, ostaje nam samo da beležimo stalno kršenje zakona i procedura i da se nadamo da će se promeniti ne oni koji donose odluke nego sistem razmišljanja i odnosa prema državi i vladavini prava.

Protetkih desetak godina mogli smo da vidimo kako evoluirao taj sistem i potreba vlasti posle 2012. da izmeni zakone i prilagodi ih sebi i izabere stranačke funkcionere na položaje gde im prema do tada važećim zakonima nije bilo mesto. I došli smo do toga da je dovoljno dati izjavu da je sve transparentno, a čini mi se da dolazimo do faze da ništa i nije potrebno komentarisati. Do faze čistog cinizma."

U vreme dok smo zajedno radili u Novom magazinu jedna od vaših omiljenih tema bilo je v.d. – stanje direktora u javnim preduzećima i službama. Tad smo imali problem što su neki bilo po dve, tri godine, a sada u recimo aktuelnim zdravstvenim ustanovama direktori su u v. d. stanju i po šest godina. Šta nam to govori?

Vladajuća koalicija je 2012. došla na vlast na talasu nekih antikorupcijskih obećanja i Zakon o javnim preduzećima bio je jedan od krupnijih zalogaja. Pošto se ništa nije promenilo, a ljudi su bili nezadovoljni, donet je novi zakon koji je trebalo da promeni sve u javnim preduzećima, a ništa se nije promenilo. Na velika usta se razglasilo raspisivanje konkursa, da bi pri isteku rokova bilo objašnjeno kako se rokovi probijaju “da bi se to uradilo temeljno”. To je bilo 2017. Pokazalo se, zapravo, da svaka vlast voli da kontroliše javna preduzeća da bi iz njih izvlačila novac za svoje ljude i za sebi bliske firme, da zapošljava svoje kadrove i svoju stranačku armiju i da vodi stranačke poslove.

I u krajnjem slučaju da se vodi nekakva socijalna politika. A najlakše je kontrolisati javna preduzeća i službe ako imaš vršioca dužnosti direktora koji sutra može biti zamenjen bez obrazloženja, pogotovo što je u nezakonitom položaju...

I ne mora ni da ispunjava uslove za to mesto?

Vršilac dužnosti direktora u javnim preduzećima morao bi da ispunjava uslove za to mesto, ali problem je u tome što nije propisano ko utvrđuje da li ispunjava uslove ili ne. Posebno na lokalnu je karakteristično i zaprepastite se kad dobijete odgovor da nije utvrđivano da li kandidat ispunjava uslove jer “mi dobro znamo u našem malom mestu da ispunjava sve uslove”.

Bili ste i član Agencije za borbu protiv korupcije. Još jedna aktuelna vest je da je firma ujaka aktuelne ministarke za energetiku i rudarstvo dobio dozvolu za ispitivanje litijuma. Znamo li mi danas uopšte šta je sukob interesa?

Lako će mnogi funkcioneri objasniti da oni nisu uticali i nisu mogli da trguju uticajem. Prenebregava se da po definiciji sukoba interesa, pa čak i u zakonu, postoji stavka “ono što utiče, ono što može da utiče ili uzgleda kao da utiče” jer se time stvara nepoverenje javnosti.

Ovde sada govoriti o nepoverenju javnosti zbog sukoba interesa deluje apsurdno, s obzirom na to koliko je cela država razvaljena, ali sa druge strane nemamo ništa za šta možemo da se uhvatimo sem za zakone i da insistiramo da se primenjuju. Možda bi, kažem, lakše bilo ukinuti zakone koji na bilo šta obavezuju, pa da nas ne zamaraju besmislenim objašnjenjima i opravdanjima.

Pomenuli smo javne nabavke i da se izbegavaju na svaki mogući način. Postoji li procena koliko to košta državu Srbiju na nacionalnom nivou?

Ja nisam video u skorije vreme da je neko radio takve procene, ali suština priče jeste da mi danas, zahvaljujući međudržavnim sporazumima, najveće poslove u oblasti infrastrukture sprovodimo bez javnih nabavki, a onda vidite da policija ispituje slučajeve javnih nabavki za male iznose ili što nešto nije

klasifikovano. Naravno, sve treba procesuirati, ali apsurdno je da se pažnja javnosti premešta na nešto besmisleno i što služi za popunjavanje statističkih kvota u postupanju policije i tužilaštva, a mehanizam u kojem se ogroman novac troši bez ikakvih antikorupcijskih mehanizama kakve su u prvom redu konkurencija i transparentnost. To bi trebalo da se obezbedi kroz sistem javnih nabavki.

I onda dođete u situaciju da kilometar auto-puta sa pet, šest miliona dolara na početku dođe do 20 miliona.

Kao i metro! To me neodoljivo podseća na priču o pet grama marihuane i toni, da li je to obrazac po kome živimo i ponašamo se. Za pet grama marihuane ideš tri godine u zatvor, za tonu...

Pa nikog nisi ubio! Kažem, država je razrušena, razvaljena i umesto nje je izgrađena fasada, Potemkinova država. Vi po medijima imate vesti da je uhapšena opasna grupa koja je proneverila milione, a kad pročitate vidite da je grupa privatnih preduzetnika nešto proneverila u svojoj firmi ili nije platila porez. Pre godinu bila je vest o ženi koja je u svojoj firmi proneverila 300.000 dinara i procesuirana je pred Specijalnim tužilaštvom za organizovani kriminal i korupciju. Naslovi su bili takvi kao da je uhvaćen neki narko-bos, istrage u javnom sektoru gotovo da i nema.

Time se popunjavaju statistike i zamazuju oči javnosti i onima iz sveta koji prate borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Odakle god krenemo završimo u netransparentnosti?

Završimo u netransparentnosti i partijskom sistemu. Partije, sada praktično partija, u potpunosti je preuzela funkcije države. To smo videli kad je prethodnih godina vladajuća partija počela da pruža građanima razne usluge, organizovanje priprema za đake, zdravstvene usluge, preglede, nosila namirnice umesto socijalnih službi...

Nekoliko puta sam citirao kolegu Sašu Novačića iz Bete, koji je bio dopisnik iz Kine, pa su ih vodili u Severnu Koreju po selima i nigde nije video prodavnicu. Pitao ih je: "Dobro, gde vi kupujete odeću?" Odgovorili su mu: "Ne kupujemo, to nama daje veliki vođa".

Najbolje da ovde završimo. Hvala.

